

Малолетни и непълнолетни деца жертви на престъпления

Живка Военкинова

Minor children victims of crime: Viewed is the problem of minor children victims of crime. Referred to the methods, tools and approaches to socio-pedagogical work with children, as well as various projects and programs to reduce violence, crime and aggression among children.

Keywords: victims, violence, crime, methods, tools.

ВЪВЕДЕНИЕ

Децата жертви на насилие са социален проблем от особено значение, защото голяма част от тях остават скрити от ползването на обществото. Значителна част от тях остават извън вниманието на специалистите поради различни причини. Една част от децата се срамуват да споделят, че са били подложени на насилие и тормоз, други споделят това с родителите си, но те пък заявяват, че за това не се говори пред други хора, на трети пък няма изобщо кой да обърне внимание, няма кой да ги изслуша и да им окаже съдействие.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В анализът на състоянието на престъпленията срещу малолетни жертви на престъпления на централната и местните комисии за БППМН /Борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни/ за 2011г. се посочва, че броят на децата пострадали от престъпления се е увеличил през 2011г. [1, с.20- 21] . Случаите, в които децата са жертви на кражби са се увеличили. Опитите за убийства имат устойчива тенденция, но са намалели довършените убийства. Намаление има и при изнасилванията /опити и довършени/. От всички изнасилвания малолетните момичета са над 1/3. Леко намаление има и в случаите на блудства с малолетни. Относителна устойчивост за същия период има и при жертвите на отвлечане за разврат и сводничество. Сравнителна е устойчивостта и при престъпления свързани с насилствен хомосексуализъм. При жертвите на хулигански прояви също спада броят на потърпевшите. Намалял е общият брой на малтретираните малолетни и непълнолетни деца.

Най- близкото социално обкръжение е мястото, където най- често се извършват насилията и то се упражнява от:

- роднини;
- близки;
- учители;
- родители;
- съученици и др.

„Проблемът с насилието в най-близкото обкръжение се изостря. Тези престъпления трудно се разкрива поради емоционална свързаност на членовете на семейството, силният неформален контрол в малките групи, страх от отмъщение при прикриване или споделяне от жертвата, срам от преживяното малтретиране. Бързата реакция за информирание на компетентните органи относно случаи на малтретиране на деца би допринесла за ограничаване на тези явления и за формиране на обществени нагласи и адекватна реакция срещу насилието на децата” [1, с. 22].

През 2011г. потърпевши от престъпления за трафик на хора са 2 непълнолетни момичета /по данни на Главна дирекция „Криминална полиция” /ГДКП/.

През същия период потърпевши от престъпления свързани със сводничество са общо 19 като 15 от тях са момичета и 2 деца са малолетни.

ГДКП-сектор „Детска престъпност“ е докладвал за 19 случая на задържане на малолетни и непълнолетни деца в чужбина, които са извършили следните престъпни деяния:

- престъпления;
- скитничество;
- просия;
- джебчийство.

Тези деца са намерени без документи за самоличност и са оставени без надзор. Предпочитани дестинации за извършване на престъпления е Австрия и преобладават малолетни и непълнолетни престъпници от ромски произход.

Възпитателните мерки през 2011 г. са наложени за 670 малолетни и непълнолетни като 20% от тях са на момичета. Възпитателните мерки, които се налагат са различни с цел превъзпитание и корекция на поведението и да не се допуска формиране на чувство на ненаказуемост за извършените престъпни деяния [1, с. 25].

Социално-превантивната дейност е основна за МКБППМН и включва следното:

- анализ на криминогенните фактори;
- ограничаване действията на криминогенните фактори;
- решаване на проблеми- идентификация, проучване и анализ;
- работа по проекти;
- работа по програми;
- квалификационна дейност;
- партньорство с НПО и др. органи.

Методите и средствата, които се използват за превенцията са:

- лекции;
- беседи;
- семинари;
- тренинги;
- кръгли маси;
- дискусии по гледани филми;
- превенция на рисковото поведение;
- дебати;
- лектории;
- превенция на „спортното хулиганство“;
- обучение в религиозни и духовни ценности;
- летни лагери;
- туризъм;
- младежки дискотеки;
- конкурси;
- тематични спектакли и др. [1, с. 27].

Децата, които през 2011 г. са включени в програми по превенция са 154218. Изпълнението на част от мерките, превантивната работа с родителите, консултациите с децата са Центровете за превенция и консултативните кабинети.

„Анализът показва, че системата за превенция и противодействие на асоциалното поведение на децата е адекватна на съвременните обществени условия и функционира нормално. В нея работят висококвалифицирани кадри. Разглеждането и решаването на възпитателните дела се осъществява след задълбочена подготовка и с необходимия професионализъм” [2, с. 69].

Върху поведението на малолетните и непълнолетните възпитателните мерки оказват положително влияние.

Превантивната работа е различна и тук ще се спрем на кратко на някои от случаите, които имат благотворно влияние върху децата.

Комплексът от превантивни мерки „Отворени врати“ завършва със спектакъл, чието мото е „Живот без насилие и сълзи“.

„Това всъщност е превенцията - да постигнеш ефекта на отказването, на незаинтересоваността, чрез убеждението и привличането към истински полезното, нежното, красивото и то чрез приятни и забавни дейности. Чрез този концерт децата от община „Възраждане“ дадоха своята дан в превенцията на насилието по време на празника в топлите есенни дни на октомври. Радостта от живота изпрати разноцветните балони в небето на столицата сред всеобщи детски възгласи и звънък смях“ [3, с. 73].

Друга подобна инициатива, която е свързана с превенцията на престъпността е фестивалът на здравето „Не на дрогата, на алкохола и тютюнопушенето“, който е организиран от ученици, учители, представители на НПО и членове на МКБППМН. Целта е да се популяризират дейностите на превенцията на престъпността свързана с употреба на алкохол, тютюн и дрога. В настоящия момент по превенцията се работи усилено във всички училища, защото се наблюдава, че там масово се ширят тормоз, насилие, престъпления. За съжаление голяма част от децата жертви на насилие казват, че с никого не споделят за този проблем.

Според М. Молхова [6, с. 21] начинът на комуникация между децата и родителите им трябва да бъде променен. Извършителите на престъпления и насилниците споделят, че мотивът им е антипатията към другото дете, завистта, ревността, демонстрирането на превъзходство, стремежът за самоутвърждаване и др.

Авторът подчертава, че домашното насилие бележи ръст и това се дължи на социално-икономическата криза в обществото. Основните фактори на насилието са липсата на финансови средства поради безработицата.

Целта на проекта „Не се страхувам“ е да инициира най-добрите европейски стратегии за превенция и борба с училищното насилие.

Целевите групи, към които е насочено са следните:

- ученици и учители от средните професионални училища;
- родители на ученици;
- педагогически съветници;
- директори на училища.

Изследванията сочат, че насилието в училище, въпреки усилия, които се полагат за ограничаването му, ескалира, проблемите му се прехвърлят на семействата, учителите се превръщат в хора, които нямат власт и право да формират поведението на учениците, случаите на насилие не се споделят от директорите на училищата.

Жертвите считат, че са станали обект на насилие поради следното:

- стремеж към лидерство на насилниците в класа;
- желание на насилниците да се различават от другите;
- желание на насилниците да покажат превъзходство;
- поради липса на интерес на жертвите към насилника;
- поради това, че жертвите не могат сами да се защитят;
- негативните чувства на насилника към жертвите /гняв, силна омраза, завист, неприязън/ [6, с. 24-25].

В училищата се провеждат т. нар. транснационална дискусия и тя има за цел участващите учители да обменят информация за справяне с насилията и престъпленията сред учениците.

Европейската стратегия за борба с насилието има за цел да събере информация от националните отчети, които ще очертаят действителното положение на национално равнище, а също така сходствата и различията на състоянието между отделните страни. Тъй като въпреки всички усилия и програми за превенция

на насилието няма спад в престъпленията продължават да се търсят се причините за това.

Очертават се няколко основни причини за това и те са следните:

- между академичните изследвания и местните практики няма връзка, защото академичните изследователи и практиците имат различни интереси;
- съществува малък паневропейски обмен на идеи и резултати, и повече национални и изследователски цели, и методики;
- за ефекта от програмите от превенцията емпиричните данни са все още малко и недостатъчни;
- за това доколко програмите по превенция постигат обещаните резултати има малко действителни доказателства;
- за подобряване качеството на превенцията са необходими нови и по-добри подходи;
- необходими са нови и ясни модели за причинно следствените механизми за отчитане на рисковите фактори;
- нужна е нова система за отчитане на резултатите от превантивната дейност;
- културата и модела, начина на работа в училищата трябва да се оценяват по нов начин;
- да се поддържа сътрудничество и комуникация между отделните страни, чрез създаване на подходящи механизми;
- да се създаде добър контакт между училищните структури и местните общности;
- гражданското общество активно да се включи при намиране на решения на проблемите в обществото и училище;
- семейството са се включи активно в превенцията на престъпленията в обществото и училището [6, с. 26-27].

М. Митева [4, с. 33] подчертава, че на насилието и агресията в училище лесно биха могли да се противопоставят състраданието, любовта, толерантността към по-слабите и беззащитните.

Други специалисти [5, с. 28-32] посочват, че семействата, училищата, гражданските организации и държавните институции трябва да променят нездравите поведенчески модели на подрастващите. Ако това не се случи в момента има много голяма възможност и реален риск да се изгради у нас едно цяло болно поколение. Това си твърдение те подкрепят с наблюдения и изследвания на ученици, и интензитета на употребяваните от тях лекарства, хранителни добавки и енергийни напитки. За целта са изследвани 460 ученици от десети клас, от които 224 са момчета и 236 са момичета.

Честото използване на различни силни болкоуспокояващи и други токсични субстанции води до различни заболявания в последствие, тъй като е много слабо развитата многофункционалната и сложна организация за справяне на организма с тях през детско- юношеската възраст.

Специалистите препоръчват към лекарствата да се прибегва само, когато има здравна необходимост и са назначени от лекар.

Препоръчва се вместо използване на болкоуспокояващи и други токсични субстанции следното:

- да не се пропуска закуската и обяда;
- да не се залъгва глада с неподходящи храни;
- да не се лишават от сън;
- да не се обездвижват;
- да не се претоварват с компютърни занимания;
- да не се пият много кафета на гладно;
- да не се пушат цигари на гладно;

- да не се употребява алкохол;
- да не се пият голямо количество енергийни напитки и особено след употреба на алкохол.

Ако тези препоръки се спазват учениците няма да имат главоболие, стомашни болки и други, които изискват вземане на болкоуспокояващи лекарства.

„Експертите в областта на детско- юношеското здраве отдавна са установили, че само за едно десетилетие навичите на много голяма част от учениците са се променили драстично. Всеки здравомислещ човек си дава сметка, че няма нищо толкова страшно или укоримо ако един 15-16 годишен тинейджър си пийне кока-кола или кафе или ако понякога не си ляга навреме. Негативната тенденция се проявява тогава, когато изключението стане правило. При по- големите ученици, а вече и при по- малките, здравните неблагоприятия се коренят в обръщането на фазите на биологичния часовник и в някои лоши навичи” [5, с. 32].

Заключението, до което достигнахме е, че националните стратегии за противодействие на престъпността сред децата трябва да бъдат съобразени с европейските стратегии за превенция на асоциалното поведение на децата. Сътрудничеството между отделните институции, семейството, училището, НПО, полицията и др. обществени организации ще подобри работата по превенция и овладяване на проблемите свързани с асоциалното поведение на малолетните и непълнолетните деца.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Анализ на състоянието и тенденциите на престъпността и противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Престъпления срещу тях. Дейността на Централната и местните комисии за БППМН за 2011г., Обществено възпитание, С., 2012, Кн 2.

[2] Ефективност на възпитателните мерки по закона за БППМН /Анализ на резултати от изследване/, Обществено възпитание, С., 2012, Кн 2.

[3] „Живот без насилие и сълзи”, Обществено възпитание, С., 2012, Кн 2.

[4] Митева, М., Състраданието като израз на любов и подкрепа, Обществено възпитание, С., 2013, Кн 1.

[5] Московска, Л., Феноменът „Насилие” в училище и проектът „Не се страхувам в България”, Обществено възпитание, С., 2013, Кн 1.

[6] Молхова, М., Състраданието като израз на любов и подкрепа, Обществено възпитание, С., 2013, Кн 1.

[7] Фестивал на здравето, Обществено възпитание, С., 2012, Кн 2.

За контакти:

Доц. д-р Живка Енчева Военкинова, Катедра „Социална педагогика”, Педагогически факултет, ШУ „Еп. Константин Преславски”, тел. 0898854155, e-mail: jivkavo@abv.bg

Докладът е рецензиран.